

26.4.2013 4/001/2013

Opetus- ja kulttuuriministeriö
PL 29
00023 Valtioneuvosto

Viite: Opetusministeri Jukka Gustafssonin suullinen toimeksianto

ERÄIDEN PERUSOPETUSLAIN KURINPITOA KOSKEVIEN SÄÄNNÖSTEN TARKISTAMINEN

Opetushallitus lähettää ohessa muistion, johon on koottu eräitä täydennyksiä opetus- ja kulttuuriministeriössä valmisteilla oleviin koulujen ja oppilaitosten työrauhaa koskeviin säädösehdotuksiin. Ehdotukset koskevat perusopetuslain kurinpitoa, erityisesti opetusta häiritsevän tai muutoin epäasiallisesti käyttäytyvän oppilaan poistamista, koskevia säännöksiä. Ehdotusten soveltuvuutta myös lukiokoulutusta ja ammatillista koulutusta koskevaan lainsäädäntöön tulee erikseen harkita.

Opetushallitus on valmis tarvittaessa osallistumaan säännösten jatkovalmisteluun.

Pääjohtaja

Aulis Pitkälä

Hallintojohtaja

Matti Lahtinen

LIITE Muistio eräiden perusopetuslain kurinpitoa koskevien säännösten tarkistamisesta 26.4.2013

MUISTIO
26.4.2013

ERÄIDEN PERUSOPETUSLAIN KURINPITOA KOKEVIEN SÄÄNNÖSTEN TARKISTAMINEN

Opetushallitus on valmistellut eräitä täydennyksiä opetus- ja kulttuuriministeriössä valmisteilla oleviin koulujen ja oppilaitosten työrauhaa koskeviin säädösehdotuksiin. Täydennysehdotukset koskevat tässä vaiheessa jäljempänä mainittuja perusopetuslain kurinpitoa, erityisesti opetusta häiritsevän tai muutoin epäasiallisesti käyttäytyvän oppilaan poistamista, koskevia säännöksiä. Ehdotusten soveltuvuutta myös lukiokoulutusta ja ammatillista koulutusta koskevaan lainsäädäntöön tulee erikseen harkita.

Muutosehdotukset ovat lähinnä säännöksiä kokoavia ja selkeyttäviä. Esimerkiksi oppilaan poistamisessa sallittujen voimakeinojen nykyistä tarkempi määrittely säädöstasolla ei ole Opetushallituksen mielestä tarkoituksenmukaista. Tilanteet ja olosuhteet vaihtelevat, eikä voimakeinojen toteutustapaa ja sisältöä voida tyhjentävästi luetella. Muutosehdotusten perusteluissa voimakeinojen käyttöä kuvataan tarkemmin. Kun voimakeinojen käyttö voi tulla kysymykseen myös hätävarjelu- ja pakkotilatilanteissa, ehdotetaan perusopetuslakiin lisättäväksi viittaus rikoslain asianomaisiin säännöksiin.

Opetushallituksen antamissa opetussuunnitelman perusteissa sekä niiden pohjalta laadittavassa informaatio-ohjauksessa muun muassa oppilaan poistamiseen liittyviä menettelyitä voidaan täsmentää.

Ehdotettujen säännösmuutosten lisäksi Opetushallitus esittää opetus- ja kulttuuriministeriölle harkittavaksi perusopetuslain 36 §:n 3 momentissa säädetyn opetuksesta epäämisen enimmäiskeston pidentämistä. Opetuksen epäämisellä puututaan perustuslain 16 §:ssä ja perusopetuslain 30 §:ssä turvattuun oikeuteen saada perusopetusta, mistä syystä perusopetuksen oppilaita ei voida kuitenkaan suoraan rinnastaa ammatillisen koulutuksen opiskelijoihin, joilta voidaan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 35 §:n 4 momentin (951/2011) nojalla evätä oikeus osallistua opetukseen enintään kolmen päivän ajaksi. Toisaalta oppilaan väkivaltainen tai uhkaava käytös voi tietyissä tapauksissa vaarantaa toisten oppilaiden oikeuden perusopetukseen sekä oppilaiden ja koulun henkilöstön opiskelu- ja työturvallisuuden, mikä puoltaisi koulujen toimivallan lisäämistä ainakin niissä tapauksissa, joissa opetuksen järjestäjä ei voi osoittaa oppilaalle väliaikaisesti toista hänelle soveltuvaa opiskelupaikkaa.

Opetushallituksen esittämät muutokset perusopetuslakiin ja niiden perustelut ovat seuraavat (muutetut kohdat on merkitty alleviivauksella):

36 § Kurinpito

(2 mom.)

Nykyinen:

MUISTIO
26.4.2013

Opetusta häiritsevä oppilas voidaan määrätä poistumaan jäljellä olevan oppitunnin ajaksi luokkahuoneesta tai muusta tilasta, jossa opetusta annetaan, taikka koulun järjestämästä tilaisuudesta.

Ehdotus:

Opetusta häiritsevä tai muutoin epäasiallisella käyttäytymisellä koulun järjestystä rikkova oppilas voidaan määrätä poistumaan jäljellä olevan oppitunnin ajaksi luokkahuoneesta tai muusta opetustilasta. Oppilas voidaan samoin perusteiden määrätä poistumaan koulun tilaisuudesta tai muusta paikasta, jossa koulun toimintaa järjestetään.

Perustelut: Myös muu epäasiallinen käytös kuin opetuksen häiritseminen voi estää koulunkäynnin sujumista sekä toisten oppilaiden oikeuden saada opetussuunnitelman mukaista opetusta ja oikeuden turvalliseen oppimisympäristöön. Poistumismääräys koski myös tällaisia tilanteita ja kaikkia niitä paikkoja, joissa opetusta annetaan ja koulun toimintaa järjestetään. Koulun järjestyssäännössä voidaan perusopetuslain 29 §:n 3 momentin mukaan antaa tarpeellisia määräyksiä asianmukaisesta käyttäytymisestä.

36 b § Häiritsevän ja turvallisuutta vaarantavan oppilaan poistaminen

Pykälän otsikko

Ehdotus:

Oppilaan poistaminen ja voimakeinojen käyttäminen

Perustelut: Pykälän otsikko muutetaan 36 §:n 2 momenttiin sekä pykälän 4 momenttiin esitettyjen muutoksen mukaisesti vastaamaan paremmin pykälän sisältöä.

1 ja 2 mom.

Nykyinen:

Rehtorilla ja opettajalla on oikeus poistaa luokkahuoneesta tai muusta opetustilasta taikka koulun tilaisuudesta oppilas, joka ei noudata 36 §:n 2 momentissa tarkoitettua poistumismääräystä. Rehtorilla ja opettajalla on myös oikeus poistaa koulun alueelta oppilas, joka ei poistu saatuaan tiedon 36 §:n 3 momentissa tarkoitettua opetuksen epäämisestä.

Jos poistettava oppilas koettaa vastarintaa tekemällä välttää poistamisen, rehtorilla ja opettajalla on oikeus käyttää sellaisia oppilaan poistamiseksi välttämättömiä voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina oppilaan ikä ja tilanteen uhkaavuus tai vastarinnan vakavuus sekä tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen.

Ehdotus:

MUISTIO
26.4.2013

Rehtorilla ja opettajalla on oikeus poistaa oppilas 36 §:n 2 momentissa tarkoitettusta tilasta tai koulun tilaisuudesta, jos tämä ei noudata poistumismääräystä. Rehtorilla ja opettajalla on myös oikeus poistaa koulun alueelta oppilas, joka ei poistu saatuaan tiedon 36 §:n 3 momentissa tarkoitettua opetuksen epäämisestä. Oppilaan poistamisessa on oikeus käyttää sellaisia välttämättömiä voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina oppilaan ikä, vastarinnan vakavuus ja tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen. Oppilaan poistamisessa ei saa käyttää voimankäyttövälineitä.

Perustelut: Nykyisin pykälän 2 momenttiin sisältyvä säännös rehtorin ja opettajan oikeudesta poistaa oppilas opetustilasta ja koulun tilaisuudesta sekä koulun alueelta sekä nykyisin pykälän 3 momenttiin sisältyvä säännös voimakeinojen käyttämisestä esitetään säännöksen selkeyden lisäämiseksi kirjoitettavaksi samaan momenttiin. Kun perusopetuslain 36 §:n 3 momentin mukaisessa opetuksen epäämistä koskevassa tilanteessa edellytetään jo lähtökohtaisesti, että turvallisuus kärsii oppilaan väkivaltaisen tai uhkaavan käytöksen takia, momenttiin sisältyvästä voimakeinojen käytön arviointia koskevasta luettelosta jätettäisiin pois tilanteen uhkaavuus. Tämä on perusteltua myös siitä syystä, että poistaminen olisi mahdollista myös muun epäasiallisen käytöksen kuin opetuksen häiritsemisen perusteella. Näin tilanteen uhkaavuutta ei tarvitsisi arvioida erikseen voimakeinojen käytön edellytyksenä. Tilanteen kokonaisarvioinnissa tilanteen uhkaavuus voitaisiin ottaa edelleen yhtenä tekijänä huomioon. Momentin loppuun on siirretty nykyisin pykälän 3 momenttiin sisältyvä kielto voimankäyttövälineiden käyttämisestä. Kielto sopii asiayhteyden perusteella paremmin 2 momenttiin.

Lähtökohtana voimakeinojen käyttämisessä on lievimpien mahdollisten keinojen käyttäminen. Poistaminen tulee tehdä turvallisesti siten, ettei toimenpiteestä aiheudu vahinkoa oppilaille eikä poistamisen suorittavalle rehtorille tai opettajalle. Poistamista vastustava oppilas tulee ensisijaisesti taluttamalla tai työntämällä pyrkiä poistamaan opetustilasta tai muusta tilasta. Oppilaan poistamisessa ei saa käyttää voimakeinoina lyömistä eikä potkimista. Voimakeinojen käyttö tulee heti keskeyttää, jos oppilas ei enää tee vastarintaa poistamisen välttämiseksi.

3 mom.

Nykyinen:

Rehtori ja opettaja voivat 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa toimia yhdessä tai kumpikin erikseen. Oppilaan poistamisessa ei saa käyttää voimankäyttövälineitä. Voimakeinojen käyttöön turvautuneen opettajan tai rehtorin tulee antaa kirjallinen selvitys tapahtuneesta opetuksen järjestäjälle.

Ehdotus:

MUISTIO
26.4.2013

Rehtori ja opettaja voivat 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa toimia yhdessä tai kumpikin erikseen. Voimakeinojen käyttöön turvautuneen rehtorin tai opettajan tulee antaa kirjallinen selvitys tapahtuneesta opetuksen järjestäjälle.

Perustelut: Kielto käyttää voimankäyttövälineitä esitetään siirrettäväksi 2 momenttiin. Momentin viimeisen virkkeen sanajärjestys on muutettu yhdenmukaiseksi pykälän muiden momenttien kanssa.

4 mom.

Nykyinen:

Voimakeinojen käytön liioittelusta säädetään rikoslain (39/1889) 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä.

Ehdotus:

Hätävarjelusta ja pakkotilasta säädetään rikoslain (39/1889) 4 luvun 4 ja 5 §:ssä sekä voimakeinojen käytön liioittelusta 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä.

Perustelut: Rehtori ja opettajat voivat muissakin kuin oppilaan poistamista koskevissa tilanteissa voida joutua käyttämään voimakeinoja. Rikoslain 4 luvussa säädetty hätävarjelu- ja pakkotilatilanne oikeuttavat oikeudettoman hyökkäyksen torjumiseksi tai oikeudellisesti suojattua etua uhkaavan välittömän ja pakottavan vaaran torjumiseksi tarpeelliseen puolustus- tai pakkotilatekoon. Oikeus hätävarjeluun ja pakkotilatekoon on jokaisella. Asiasta otetaan viittaussäännös rikoslain 4 luvun asianomaisiin säännöksiin. Hätävarjelu- ja pakkotilatilanteissa voimankäyttö tulee rikoslain 4 luvun mukaisesti suhteuttaa hyökkäyksen tai pakottavan vaaran vakavuuteen.